

כ"פ מודמן כיוצא בזה, ובזירוף שני מיעוטים יחד הוה להו פלגא, אבל בטביעות עין דכלים ואז נשאר רק חשש שאלה גם הב"ש לא חייש.

והנה סברא זו ביארתי בחיבורי בחלק אה"ע <קמא> [סי' נ"א] (דף מ"ד ע"ב) ד"ה חו חזינא, כאשר ראית גם אמה, ודחיתי [שם בד"ה כל זה] דעל כרחק אין שום חילוק בין סימן מובהק ביותר לטביעות עין בשום דבר, דאל"כ מאי מקשה [בבבמות ק"כ ע"ב] ואי חיישינן לשאלה חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן, ודילמא כי היכי דלמ"ד סימנין דרבנן אמרינן אימא בעדי אוכף, הי"נ למ"ד סימנין דאורייתא אפ"ה אמרינן אימא בעדי אוכף ומכירים האוכף בטביעות עין ולא חיישינן לשאלה. אלא ודאי דלענין חשש שאלה אין חילוק בין מכירו בטביעות עין ובין מכירו בסימנין. ועל זה אמרת אמה שהקושיא הוא מדברי רבא דאמר בז"מ דף כ"ז ע"א, אבל חמור בעדים דאוכף וסימנין דאוכף וכו', וכתבו התוס' בד"ה בעדי אוכף, פירוש אי סימנין לאו דאורייתא וכו'. וא"כ סימנין היינו אי סימנין דאורייתא, ושפיר הקשה מדברי רבא דאמר בהדיא סימני אוכף. הנה מלבד שדבריך דחוקים, דביבמות לא הוזכרו דברי רבא הללו עדיין כלל שנימא שהמקשה סמך על דברי רבא שהוזכרו בז"מ, והרי יבמות הוא בסדר נשים שקודם לנזיקין. ועוד דאל"כ למה להמקשה כל אריכות הסוגיא, והיה לו להעמיד כל בנינו לרבא דאמר סימני אוכף וא"כ סימנין דאורייתא ולא חיישינן לשאלה, קשה משנתנו אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו. ולמה הקדים להך לישנא דאמר רבא דסימנין דאורייתא. ואולם בר מן דין אני חמה עליך אין הקשית להשיב כזה, והלא אף אם מספיקים דבריך להחזיק קושיית חמור בסימני אוכף, הלא אשיב לך שפיל לפיפיה, ומה תענה בקושיא שניה שהקשה מלא קשור נכיס וארנקי וכו' היכי מהדרינן, ודילמא מיירי שמכירין הכיס והטבעת בטביעות עין בעדי טבעת ועדי כיס וארנקי ושזב לא חיישינן לשאלה, אלא ודאי שאין חילוק.

ומה שהוקשה לך על מה שכתבתי בחיבורי חלק אהע"ז <קמא> [סי' ל"ב] (דף כ"ד ע"ד) בד"ה אמנס גלימוד, ליישב שיטת הב"י שלא יהיה קשה עליו מהסוגיא, וכחנת שלא הבנת כלל דאכתי קשה על הב"י חמור דקרא למאי אחי למ"ד סימנים לאו דאורייתא. דע כי גם זה אינה קושיא, דאטו מי לא נוכל לאוקמי בתלמיד חכם שאינו משקר, וכיון שאינו אומר שהשאלו לא חיישינן שהשאלו ושכת, ועיין בס"י קל"ב סעיף ד', אבל ברייתא אי אפשר לאוקמי בהכי דא"כ גם סימנים אין צריך וטביעות עין מהדרינן לתלמיד חכם. ואין להקשות לפ"ז מאי מקשה הגמרא ואי חיישינן לשאלה חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן, ודילמא איירי בתלמיד חכם ואימא בטביעות עין דאוכף, כי היכי שהקשית לעיל דאימא בעדי אוכף. אבל באמת אין כאן קושיא, דבשלמא

בין סימני אוכף לעדי אוכף שייך לומר אימא בעדי אוכף אף ששנינו בסימני אוכף, משום דע"י סימנים מוצא עדים ואם לא היו צה סימנין לא אפשר להביא עדים, וכמ"ש התוס' במס' ב"מ דף כ"ז ע"א בד"ה מה שמלה וכו', אבל למימר שהחנא חני סימנין במקום שהיה לו למחני טביעות עין לאו מילתא היא.

ומה שכתבתי לדחות דברי המשאח בנימין שהביא הב"ש בס"ק ע"ג דשני סימנים אמלעים מטטרפין להחשיב סימן מובהק ביותר, וכחנת דא"כ קשה סוגיא דחולין דף ע"ט ע"ב דקאמר ושמע מינה סימנין דאורייתא, ולדברי המשאח בנימין לא מוכח מידי, דהרי שם יש ג' סימנין אוזנים וזנב וקול דמיחשבי סימן מובהק ביותר לדברי המשאח בנימין. אף הא לא חזרה. ומתחילה אמינא שמה שכתבתי שיש ג' סימנים אינו מוכרח, ואמה סובר שאזנים וזנב כל אחד סימן בפני עצמו הוא, ולדעתי לא כן הוא משמעות הסוגיא שם,

דהרי רב פפא כולל שניהם יחד ואמר רבנן אודניה וזוטרט גנובתיא בר חמרא, וזוטרן אודניה ורבה גנובתיא בר סוסיא, ואי כל חד בפני עצמו הוי סימן הוה ליה למימר כל חד בפני עצמו*, רבנן אודניה בר חמרא וזוטרן אודניה בר סוסיא, זוטרט גנובתיא בר חמרא רבה גנובתיא בר סוסיא, ומדכללן

יחד נלע"ד דודאי שכיחי שהולד דומה רק בסימן אחד מתרי סימנים הללו לאמו ובסימן אחד לאביו, אבל שיהיה בשני סימנין נגד סימני האם לא שכיח, ולכן אם רבנן אודניה וזוטרט גנובתיא הוא בר חמרא, שאם היה בר סוסיא היה עכ"פ סימן אחד כסוסיא או האזנים או הזנב וכן להיפך, אבל אם אזניו וגם גנובתיא שוין בין גדולים ובין קטנים אין כאן שום סימן כלל. ובאמת היה יכול לשנויי שאזניו וזנבו שוים, או כולהו רבנן או כולהו זוטרן, אלא כיון שצריך לאוקמי באלמת משום שהקול לבדו הוא סימן שהרי אביי לא הזכיר רק קול לחוד, לכן קאמר ג"כ בגדמת. וזוה יש ליחן טעם למה לא הזכיר אביי רק סימן הקול ולא סימן אוזנים וזנב, ולפמ"ש ניחא, שאביי הזכיר סימן שהוא בפני עצמו, משא"כ אזנים וזנב שכל אחד לחוד אינו סימן לא הזכירו.¹²

והנה רש"י שם בד"ה דדמיין להדדי [פירש], באזנים וזנב. והנה שצק רש"י לקלא, ונלע"ד טעמו דעיין שייך בדבר הנראה לעינים אבל לא על חוש השמיעה,¹³ ולפ"ז לא הקפיד ר' אבא רק על אזנים וזנב ולא הקפיד להשגיח אם שוים בקול, וכבר כתבתי שאלו שניהם יחד האזנים והזנב לא

הג"ה מבן המחבר מכת"י * מלשון הרמב"ם בפ"ט מהלי' כלאים הל"י נראה דצריך להיות ג' סימנים צמודים יחד, סימן קול ואזנים וזנב עיי"ש ברמב"ם, אך הגאון מר דוד דייטש הקשה לי מהמדרש רבה פ"י וישלח [פרשה פ"ב] לא נקט כי אם סימן אוזנים לחוד ולא הזכיר כלל שאר סימנים. ושלח לעשותו פלוגתא בין המדרש ובין הש"ס נלע"ד לומר דהמדרש נקט רק סימני אוזנים לבד לא בא אלא להודיע לנו מהם הפרידות ונקט סימן האזנים שהוא דבר הנראה ביותר, אבל לדינא גם להמדרש צריך גם סימנים דקול או דגנובתיא.

ג ומ"ש אבל מותר להכניסם בדיר ביחד. גם זה שם (נ"מ) ג כ"ף שני המינין וכו' עד וכ"כ בופרי. פירוש כלל שלדן ט
 (ב.ס) ומ"ש ואינו זקוק להפרישם אפילו רואה שרובעים דומה לשועל: מין שיש בו מדברי וכו'. סוף פרק הפרה
 מפרש דהיינו טעמא דלוחו ולוחו הנר אף על פי שלוחין זה לזה
 זה את זה. כן כתב הרמב"ם (כלאים פ"ט ה"ג): ונקראים שניהם נשם אוו מכל מקום כיון שזה צליו מנפנים ולוחו
 ה הנולד מהכלאים מותר בהנאה ובאכילה וכו'. כן כתב הנר צליו מנחון ועוד אוו הנר
 הרמב"ם (שם ה"ג) וכן משמע לר (א): ג אבל מותר להכניסן בדיר ביחד (ב)
 נפרק ב' דמכורים (מ"י) דכיו חלבו אמינו זקוק להפרישם אפילו רואה שרובעים זה
 אסור משמע דכשרו מותר ה): את זה: ה הנולד מהכלאים מותר בהנאה
 ו כל שני מינין י בהמה או חיה אפילו הן דומין ובאכילה אם הוא מין הטהור (ה) ומותר לקיימו:
 זה לזה וגדלים זה עם זה כלאים זה עם זה כיצד ו כל שני מינין י בהמה או חיה אפילו הן דומין
 הזאב עם הכלב וכלב כופרי עם השועל והעזים עם הצבאים והיעלים עם הרחלים והסוס עם
 הפרד והפרד עם החמור והחמור עם הערוד אף על פי שדומין זה לזה כלאים זה עם זה:
 ז מין שיש בו מדברי וישובי כגון שור הבר עם השור (ו) והרמך עם הסוס מותרין זה עם זה
 (י) אבל האווז עם האווז הבר אסורין זה עם זה ששני מינין הן: ח הכוי אסור עם החיה ועם
 הבהמה ואין לוקיין עליו מפני שהוא ספק: ט הבאים מן הכלאים אין מותרין

מותרים זה עם זה. כן כתב הרמב"ם (שם ה"ה) והוא מדמתן פרק ח' דכלאים (מ"ו) שור הנר מין נהמה רבי יוסי אומר מין סיה
 וקאמר עלה בירושלמי (פ"ם ה"ד) הא שור עם שור הנר אינם כלאים דלף כרבי יוסי ונכופ פרק הפרה (נ"ה) קאמר בפשיטות דגמלא
 פרסאה וגמלא טיעה אינם כלאים: ומ"ש אבל האווז עם האווז הבר אסורים זה עם זה וכו'. מימלא שם ויהינ טעמא שזה
 צליו מנחון וזה צליו מנפנים רב פפא אמר הא טעונה מלא בעמא נשיחלא והא טעונה כמה בעמא נשיחלא:

ח הכוי אסור עם החיה ועם הבהמה. משנה פרק ב' דמכורים (מ"ח) [א]. ט הבאים מן הכלאים אין מותרין זה עם זה וכו'. נפרק ח' דכלאים (מ"ד) מן רבי יהודה
 אומר הנולדים מן הסוס אף על פי שאינם חמור מותרים זה עם זה וכן הנולדים מן החמור אף על פי שאינם סוס מותרים

דרכי משנה

רצו (א) וכן פירש הר"ן פרק השוכר את הפועלים דף (ק"יב ע"א) מהלכות שכירות (ה"ג) שכתב סברות אלו: (ב) כתב הר"ן פרק
 [גג] (נמוקי תחלת דבור ראשון) דאמירה לגוי אפילו באיסור לאו השוכר את הפועלים דף (ק"יב ע"ב) [גג]. (נמוקי סוף דבור ראשון) דוקא
 אסורה. וכן פסק המרדכי בהגהות דשבת (דף ק"פ ע"א) (ט"י הנוט) במקום דליכא למיחש לפריצותא אבל אם אינן בני תורה או דאיכא
 דאסור לומר לגוי שיעשה דבר איסור אם לא שהגוי עושה להנאת למיחש לפריצותא דעבדי טן אסור להכניס מין ושאינו מינו לדיר
 עצמו ולכן מותר להאכילו דבר איסור ועיין במגיד משנה פרק י"ג עכ"ל:

פרישה

ה) ובותר לקיימו. פירוש ולא תימא אף על גב דמותר לאלו אסור לקיימו כמו נכלאי ורעים נאכל נסיון ל"ו: (ו) והרמך עם הסוס. מלשון בני הרמב"ם (ספ"ט ט"ו): (י) אבל האווז עם האווז הבר אסורים. לפי שזה צליו מנחון וזה צליו מנפנים. גמלא שור שנמא אל הפרה
 (נ"מ) מורי ורבי (מהרש"ל טהגהומו לעור):

דרישה

דכל ימי גידול הפרי נעשה באיסור שנרכב מין אילן זה אמין אחר והיניקה באה משניהן וק"ל. וא"ת מאי שנא מסירוס דאם יתן הישראל לעכו"ם בהמתו לסרו או סרסה העכו"ם מאליו כאשר יודע שניחא לישראל בזה דקונסין אותו וצריך למכור הבהמה וכמו שכתב רבינו באבן עזר סוף סימן ה' (ה"ד) ע"ש ולמה לא קנסוהו גם כן בהרבעת בהמה. אפשר לומר דבסירוס דבהמה המסורסת הולכת לפנינו ונהנה כמה שאסר התורה דוקא קנסוהו מה שאין כן בהרבעה דאחר המעשה אין כאן דבר איסור דהא נפרדו שני המינין זה מזה ואי משום הולד הנולד מהן הא כבר כתבתי כיון דגדול באמו מעצמו לאחר הטלת הזרע בה אין עליו שום דבר מאוס שאסרה התורה וצ"ע ח):

הגהות והערות

ה) הפס"ג בשפתי דעת (סימן צט סק"יב) דחה ראה זו וכתב דיתכן דהתם מיירי בנולד מעצמו אבל אי עבד איסורא מנא לן דלא קנסו שיאסר: וכן הגיהו הרע"א בחרושיו לשו"ע. והרגול מרובה בהתייחסם לדברי הש"ך כאן בס"ק ג': [ז] הרדב"ז (בלשונות הרמב"ם ס"י אלה תקסד) דן על מש"כ הרמב"ם (בפ"א מה' כלאים ה"ב) "ומותר לומר לנכרי לזרוע לו כלאים" ושם (בה"ו) כתב "ואסור לישראל להניח לנכרי שירכיב לו אילנות כלאים" ובפ"ט כתב "ואסור לישראל ליתן בהמתו לנכרי להרכיבה" והקשה הרי הכתוב השווה ביניהם "בהמתן לא תרכיב כלאים שרך לא תורע כלאים" (ויקרא יט ט): [ח] והפ"ז (בס"ק ב) חירץ דבסרוס מצוי האיסור בכל יום אבל

אחד כיון דזה חיה אמר חמורה ואביהם קום אי נמי איפכא אמר
 קוסיא ואביהם חמור אבל כשזה אמו חמורה ואביו קום וזה אמו
 קוסיא ואביו חמור אסור דשמא אין חוששין לזרע האב ואם כן זה
 קום וזה חמור והוי כלאים אבל אין לוקה דשמא חוששין לזרע אב
 וכלל אחד משיניהם יש לז קום ולז חמור וחשוב מין אחד וכן פרד
 שאמו חמורה אסור להרכיבו על חמורה וכו' דשמא חוששין לזרע
 האב וזה יש ט' לז קום ולז חמור ואמו אין זה אלא לז אחד או
 חמורה או קוסיא אבל אין לוקין עליו דשמא אין חוששין לזרע האב
 ואין כאן אלא לז אחד חמור או של קום וק"ל. והראב"ד יג' דפרק ט'
 לא כתב כך וכבר השיגו הרא"ש וביט' יוסף כן וכתב קוף משנה
 כתב דאיכא טעות סופר בלשון הרמב"ם וע"ש:

זה עם זה אלא אם כן אמותיהן שוות כגון פרד
 שאמו חמורה או קוסיא עם פרדה שאמה חמורה או קוסיא יב' (ח) אבל פרדה שאמה חמורה אסורה עם פרד שאמו קוסיא או איפכא ואין לוקין עליו (ט) וכן פרד שאמו חמורה אסור להרכיבו על חמורה או פרד שאמו קוסיא אסור להרכיבו על קוסיא אף על פי שהוא מין אמו דשמא חוששין לזרע האב אבל אין לוקין עליו. וסומכין על סימנין להרכיב או למשוך בשני פרדות שאין אנו יודעין אם אמותיהן שוות (י) ואלו סימניהם שיהו שוות באזניהן ובזנבותיהן ובקולן יז': י, יא(א) (יב) כל העושה מלאכה בשני מינין כגון חורש ומושך בקרון וכיוצא בזה לוקה

ה ב"ר העושה מלאכה בשני מינים וכו'. כך היא הסכמת הרא"ש ודלא כהרמב"ם דפרק ט' (ה"ז) שכתב דאינו לוקה אלא אם כן דמין אחד טהור ומין אחד טמא אבל שניהם טהורים או שניהם טמאים אין שם מלקות אלא אסור מדברי סופרים:

אמו לוקה אלמא פשיטא ליה דחוששין לזרע האב ואם היה מוכר בשניהם אסור או לוקה מכת מרדות הוה יחא יד' עכ"ל: ואני מלאמי בנפרי אחד שעבר הקולמוס על ואם הרכיב לוקה ואין אומה נוסחא נוחה דאם כן מה שכתב וכן אם הרכיב זה הנוול אפילו על מין אמו לוקה קשה מאי וכן כיון שהם מוחלקים זה מזה דבה לוקה ובה אינו לוקה ועוד דאכתי קשה למה דהרכיב זה הנוול על מין אמו לוקה דהא ספיקא הוא ואפשר לוקה דקאמר היינו מכת מרדות וכדקאמרין צנמה דוכתי בתלמודא ולפי זה שפיר גרסינן בתרווייהו לוקה אלא שקשה שאין דרך הרמב"ם להוציא מכת מרדות בלשון מלקות [בדק הבית] ועוד דאפילו מכת מרדות אין מכין על הספק טו' כדאימא לקמן (ב"ר אפילו בסין) [עד כאן]: ויחזר נכון היה לגרום בשניהם אינו לוקה אילו היינו מוצאים ספר שכתוב בו כן: וב"ש רבינו וסומכים על סימנים להרכיב או למשוך בשני פרדות וכו'. דפרק אהור ואת בנו (ס) אמר ליה רבי אבה לשמעיה כי מעילת לי כדליתתא גרספך טו' עיין להך דדמין להדי ועיל לי אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב וסימנין דאורייתא. פירוש ריסקא. עגלה שהוא רוכב בה: דמין להדי. גלויים וכו' כדנפיקון משום מנהיג בללאים: וב"ש ואילו סימניהם שיהו שוות באזניהן וכו'. שם אמר אבי עב' קליה בר חמרא לניף קליה בר קוסיא ואמר רב פפא רבנן אדלניה חוטרטא גנובתייה בר חמרא וזוהן אדניה ורבה גנובתייה בר קוסיא. ופירש רש"י בר חמרא. אמו היחה חמורה: לניף. ללול והוא לשון זקתה הסוס: גנובתייה. זנט:

י ב"ר העושה מלאכה בשני מינים וכו' או חיה כאחד והיה אחד מהן מין טהור והשני מין טמא הרי זה לוקה בכל מקום שנאמר (דברים כג) לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו אחד החורש או הזורע או המושך בהם עגלה או אבן כאחד או הנהיג כאחד ואפילו בקול לוקה שנאמר יחדיו מכל מקום. ואחד שור וחמור ואחד כל שני מינים שאחד טמא ואחד טהור בין בהמה עם בהמה כחזיר עם הכבש או חיה עם חיה כחמור יח' עם הפיל או חיה עם בהמה כלכל עם העז או לז עם החזיר וכיוצא בהם על כל אלו לוקה מן החמורה שחיה בכלל בהמה היא אבל מדברי סופרים שני מינים שהם כלאים דהרענה אסורים לחרוש בהם כאחד ולמשכן ולהנהיגן ואם עשה בהם מלאכה כאחד או משך או הנהיג מין אחר מכת מרדות ואסור להנהיג בהמה מן היבשה עם חיה שחיה כגון עז עם שיטט

פרישה
 האב: (י) ואילו סימניהן שיהו [שוין] באזניהן וכו'. והא דלעיל דאסור להרכיב מיירי כשאין הסימנים ניכרין בהם כגון שנחמכו ונטמיהן ואזניהן והיזר נראה דכשיזעו שאין אמותיהן שוות אף שהן שוות בסימנים אפי' הכי אסור וזה שכתב רבינו ז"ל וסומכין על סימנים להרכיב שני פרדות שאין אנו יודעין אם אמותיהן [שוין] דמשמע הא יודעין לא סמכין אסימנים וק"ל: (יא) ב"ר העושה מלאכה בשני מינין כגון חורש ומושך וכו'. שנאמר לא תחרוש בשור וחמור יחדיו וילפינן שור וחמור משנת. ויחדיו מכל מקום אפילו מושך וכיוצא בו:

הגהות והערות
 הכ"י כאן: טז' כ"ה בדפוס וילנא ובגמרא שם. ובדפוס דפוס דיהונפורט הגירסא "בדיספק" וכן מובא בדקדוקי סופרים בשם מספר ראשונים: יח' עיין בנבו"י (מ"ח אהע"ז סי' נח וטו) שכ"ר שאזנים חנב הם סימן אחד, וקול הוא סימן אחד: יח' כתב הכ"מ (שם) "וט"ס הוא דחמור מן בהמה הוא וצריך להגיח ולכתוב כיחמור וכן מצאתי בספר מונה":
 יב' כ"ה הגירסא בדפוסים ראשונים (כ"י ב"ח ופרישה) ובדפוסים עתיקים יש גירסאות שונות במקצת, עיי"ש: יג' נראה להגיה "והרמב"ם": יד' עיין ברובי"ו שם שחירץ קשייה ז"ל. (ולא הביאה בשם הראשון): טו' הרע"א (מובא ברמב"ם הוצאת פרנקל פ"א מאיסורי ביאה הסי') מוכיח ששיטת הרמב"ם שעל ספק לוקים מכת מרדות ועיי"ש שצ"ח גם לכסי"ם פ"ט מהלי' כלאים היו שכתב כדברי

ואם עשה פטור עכ"ל. וכמו עליו הרא"ש בהלכות כלאים (פי"ה) נראה דסבירא ליה דאף על גב דליפנין שור שור משנת (כ"ג נד:) הכי ילפינן לעשות כל בהמה וחיה כשור וחמור ומיהו בעינן דומיא דשור וחמור שהיא אחד טמא ואחד טהור אבל שני מיני בהמה טהורה או שני מיני בהמה טמאה אין איסור אלא מדרבנן ואין דבריו נראים דמתניתין (כלאים פ"ח מ"ז) כוללת יחד טמאה עם טמאה טהורה עם טהורה טהורה עם טמאה טמאה עם טהורה אסורים לחרוש למשוך ולהנהיג אלא שכולן שרין באיסורין טמאה עם טמאה טהורה עם טהורה כמו טמאה עם טהורה וכן מתניתין דפרק הפרה (נד:) דקמני אחד שור ואחד כל בהמה לגבילת

ואפילו בסין של ים וכו'. נעיל ללא איפשיטא סוף פרק הפרה: וואדם מותר לעשות מלאכה או להנהיג עם כולן. סוף פרק הפרה (סוף דף נ"ד:) האם דקאמרין יליף מהמתן בהמתן משנת פריך אי הכי אפילו אדם ליחמר אלהה מן בפרק ח' דכלאים (מ"ו) אדם מותר עם כולן לחרוש ולמשוך ופירש רש"י דהא גבי שבת מוזכר האדם כבהמה דכתיב (דברים ה' ד') ועבדך ואמתך ובהמתך ומשני אמר קרא (שם) למען ינוח עבדך ואמתך כמוך להנחה הקשתי עבד ואמה לבהמה אבל לא לענין איסור אחר והכי איתא בספרי (פר' מלא' ע"ט) בשור וחמור אי אשה חורש אבל אשה חורש בשור ואדם בחמור ואדם ע"כ ומציאו הרא"ש להך

הטור וכו' [ולכלאים משמע דכולן דין אחד יש להן ונהגין בכל מיני בהמה חיה ועוף ועוד הביא כמה ראיות לדבריו וכמו בסוף הלל ודאי אין חילוק וכל שני מיני בהמות לוקה עליהם מן הטורה ורבינו סתם דבריו כהרא"ש. וקמ"ג (לארין רפ"ג) כתב דיש להביא ראיה לדברי הרמב"ם מהמסופתא (פי"ה ה"ד) ומתניתין דכלאים (שם): וכו"ש ואפילו בסין של ים עם מין של יבשה אסור להנהיג אלא שאין לוקין עליו. בסוף פרק הפרה (נה.) נעיל ללא איפשיטא ומדקדוק דברי הרמב"ם נראה דאפילו מכת מרדות אין ט משום דכיון דספיקא הוא אין מכין על הספק:

ספרי בהלכות כלאים (ט"ו ה):
 1 כתב הרמב"ם משכבם כאחד או הנהיגם כאחד אפילו בקול דוקא אבל המזווג פטור עד שימשוך או עד שינהיג. בפרק ט' (ה"ו) כתב ח"ל אחד החורש או הזורע או המושך בהם עגלה או אן כאחד או הנהיגם כאחד אפילו בקול לוקה וכו' משמע ללא מיירי אלא במושך בהם עגלה וכו' ומדברי רבינו נראה שהיה גורם בדבריו משכבם כאחד דמשמע דמשכבם כדו כאחד או הנהיגם כדו כאחד לוקה אפילו אינו מושך בהם עגלה או אן אי נמי רבינו ראה שכתב או הנהיגם כאחד אפילו בקול לוקה אם כן ודאי הוא הדין משכבם כאחד בלבד בלא עגלה ואן נמי לוקה דמאי שאל מהנהגה והכי משמע נמי מסוף דבריו (שם) שכתב עד שימשוך או שניהג דאלמא דדין שזה וכן מטאיר עד מדבריו שכתב אחר כך באותו פרק (ה"ס) דמשכבם כאחד דינו שזה להנהיגם כאחד והא דכתב חתמה או המושך בהם עגלה או אן כאחד לאו דוקא ולכן כתב רבינו בשמו משכבם כאחד ולפי שהינן רבינו מדבריו דמשכבם או הנהיגם כאחד חייב אפילו אינם קשורים יחד לכך כתב על זה לדדווי אבי הרא"ש כתב שאין איסור אלא בקשורין יחד וכו' דכיון דמותר לישב על גבי דף שמונח עליהן כשאינן קשורין יחד דהוה ליה כעושה הן מלאכה שהרי נושאין את האדם ביחד ואפילו הכי מותר כל שק במשכבם או הנהיגם כאחד ואינן קשורין ואינו עושה בהם שום מלאכה דמותר ושכן כתב ראב"ה על מה שכתב רבינו אפרים שהרוכב בקום וכו' דסבירא ליה להר"ר אפרים כהרמב"ם דלוקה בהנהגה בלבד אפילו אינן קשורין וראב"ה חלק עליו דדוקא בקשורין: ביהו מה שכתב רבינו בשמו שאין אסור בהנהגה עד שיעשה מלאכה בשניהם יחד וע"י קשירה דמשמע דאינו חייב אלא עד דליכא פתמי מלאכה וקשירה אבל מלאכה בלא קשירה אי נמי הנהגה על ידי קשירה בלא מלאכה אין שם איסור ומשמע דכך היא דעת הרא"ש קשיר דמינח מלאכה בלא קשירה דשרי מדכתיב יחדיו דאלמא דנעינן קשורים יחד דומיא דכלאי עבדים דכתיב (דברים כ"ג י"א) יחדיו דאמרין (כלאים פ"ט ה"י) פרט לחוכף תכיפה אחת דאינו חייב אלא אם כן בקשורים בשתי תכיפות ומשום הכי התיר הרא"ש לישב על גבי הדף המונח על גבי סוס וחמור אף על פי דדומה למלאכה שנושאים את

יא(א) כתב הרמב"ם משכבם כאחד או הנהיגם כאחד אפילו בקול דוקא וכו'. וז"ל הרמב"ם (פ"ט ה"ו) אחד החורש או הזורע או המושך בהן עגלה או אן כאחד יט] או הנהיגן כאחד ואפילו בקול לוקה שנאמר יחדיו כ] מכל מקום אבל המזווג פטור עד שימשוך או ינהיג (וטעמו) [בדק הבית] ולפי מה שנראה מדברי רבינו שפירש דברי הרמב"ם דאפילו בשאינם יחד אסור אפשר שטעמו [עד כאן]: מדדריש בספרי (כי מלא פסקא רלא) לרבות הדש והמנהיג מדכתיב יחדיו מכל מקום ולא דריש האי יחדיו כמו יחדיו דכלאי עבדים (דברים כ"ג י"א) פרט לחוכף תכיפה אחת (ינמות ה:) משמע דאפילו אין מסוברים יחד אלא שהוא מנהיגן יחד לוקה וכן משמע מפלוגתא דרבי יונתן ורבי יאשיה (כ"מ נד:) דאמר משמע שניהם כאחד ומשמע אחד אחד בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו דומיא דשור וחמור מכלל דיחדיו דשור וחמור אין לי למעט אלא שאינו חייב בה אחר מכלל כשמנהיגן יחד לוקה וכן משמע נמי מדקאמר בירושלמי (כלאים פ"ח ה"ג) ומה כלאי עבדים שמתירים ללבוש זה על זה אסור בתערובת כלאי בהמה שאסורים להנהיג זה עם זה וכו' משמע דומיא דלבישת כלאים דמותר בלא חיטור כך כלאי בהמה אף על פי שאין קשורים שמנהיגן יחד אסור: [בדק הבית] ויותר נכון לומר דהרמב"ם לא מחייב אלא בקשורים יחד ולא בא לומר אלא אפילו לא משכבם ולא הנהיגם ביד אלא בקול שהנהיגם חייב והוא שהיו קשורים יחד דאי לאו הכי לא קרינן ביה יחדיו [עד כאן]: **וב"ש שאם הנהיגן בקול דוקא.** בפרק הפועלים (כ"מ ה:) פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש ופסק כרבי יוחנן:

האדם ביחד כיון שאינן קשורים יחד אבל בקשורים יחד אף על פי דמתנן להדיא בפרק ח' דכלאים (מ"ג) המנהיג סופג את הארבעים וכדמוכח נמי מדברי הרא"ש כשדחה הראיה שהביא רבינו אפרים לדבריו ע"ש כא] ואין להקשות בהא דכתב הרא"ש לשם דאינו חייב עד שיעשה מלאכה במאי איירי דאי באינן קשורין הכי אין שם איסור דכתב בהך דף המונח על סוס וחמור דמותר לישב עליו ואי בקשורין למה לי מלאכה אפילו בהנהגה בלא מלאכה נמי לוקה

פרישה
 (יג) ואדם מותר לעשות מלאכה או להנהיג עם כולן. פירוש [לכך עם אחד מהן לעשות מלאכה יחד אף על פי שהוא עמה שני מינין דמכתיב שור וחמור ממעטים אדם (ירושלמי פ"ח ט"ז ה"ד):

הגהות והערות
 יט] ברמב"ם הגירסא "או אבן כאחד ואפילו משכן כאחד או הנהיגם" וכו': [כ] כ"ה בכל הדפוסים. אבל בחומש כתוב "יחדיו" חסר וכו"ה ברמב"ם: כא] נראה שראיתו מלשון הרא"ש שכתב (ט"ו ה') "יתרע לך דבהנהגה בקשירה איירי":

שידועה לו בהמתו כמו שכתבו בח"ס
לענין איסור חסימה ובאה"ע סי' ה' לאיסור סירוס
אבל בכאן ולעיל סי' רצ"ה באיסור הרכבת האילן לא
תלו האיסור באסירה אלא שאסור לו שהעכו"ם יעשה
ואח' וזהו ספני שעל העכו"ם עצמו יש איסור בהרכבה
ובהרכבה כמ"ס הרמב"ם בפ"י סמ"כ"ם אלא שאינו
נרדג על אלו ע"ש יש בזה משום לפני עור לא תתן
מכשול ולפ"ו אפילו כשעושה להנאת עצמו אסור
(והדרישה בלחם כתב טעם זה ודברי הש"ך סק"ג הם כנגד
מלפני השליט וכנר תפכוהו רניס בזה ולפ"ו גם דברי הרמ"א
חמוכים ומש"ך סק"ד שנקיקר דין זה פקק ורניס ס"ל להשיג
לכנאת פלמו אסור מיכו עכ"ס בהרכבה וכרכבה פשיטא שאסור
ושינוי הלשון בהרכבה שכתבו שאסור להניח לעכו"ם שיכניע
וכו' משום דשם הקיום אסור משא"כ בהרכבה ועפ"ו סק"ג
דלא קנכוהו למכור כדסירוס משום דלא שכיח).

ן סי שעבר והרכיב בהמתו כלאים הרי הנולד מהם
מותרם לגדל ולקיים ע"ש וכן הנרבעת עצמה מותרת
והבא בן הכלאים אינה אסורה רק לצמח והנרבעת
גם לצמח מותר דזה שנרבעת פסולה לצמח והו'
כשרבעה אדם ודבר פשיט דהנולד אינו מותר אלא
במורה עם מהורה אבל כשאחד מהם טמאה אסור
באכילה אפילו היה הוכר טמא דחוששין לזרע האב
אמנם לפי האמיר בבכורות (ו'). אי"א להיות דין זה
דמהורה וטמאה אין מתעברין זה מזה ע"ש ונ"ל מ'
כדפ"ס וכטו"ש שכוונתו תנאי זה כיון דא"א כפיין אחר א"א
דכ"ל דאין ככל מודים בזה דנכונות שם כוח לאיכא דלמרי פ"ב ודו"ק).

ן זה שאסרה תורה הרבעת בהמה מין בשאינו מינו
לאו דווקא כשהן טשונין בתמונתן זה כזה ומתרחקים
זה מזה ולא מתערבים זה מזה אלא אפילו דומין ול"ו
בהמונתן וכתנודלים זה עם זה וכתעברין זה מזה כיון
שהם רק שני מינים אסורים משום כלאים כיצד
הואב עם הכלב וכלב של בני הכפרים עם שועל
העזים עם הצבאים היעלים עם הרהלים הסוס עם
דפרד הפרד עם החמור החמור עם הערוד שהיא
חמור הבר כלאים זה עם זה אע"פ שהם נראים
כדומים בתוונתם ונדילים ביחד ומתעברים זה מזה.

ן וזהו בשני מינים אבל במין אחד אע"פ שיש בהם
שינויים זה מזה כגון שור הבר עם שור ביתי
והרמך והוא מין סוס עם סוס שסצוי מותרים זה עם
זה ואע"פ דלעיל בס"י כ"ח כתב רבינו הרמ"א ריש
כסחפקים בכופלי שהוא שור הבר שסא הוא מין
חיה וצריך כיסוי ע"ש ואין מותר להרביעו עם שור
לדיעה זו והרי בהמה עם חיה הוא כלאים דיל'
דהסתפקים בו כסתפקים בו שסא הוא איל הבר
(כג"ל סק"ד) ולא שור הבר ראלו חיה שור משיטא
שאינו

הרבעה שאינה
מסין אותן בתוך
כזה א"כ נפ"מ ול"ט
בשפורת אבל
רם בקילו סכין
וסותר להבנים
אם אפילו רואה
ב להפרישין וכך
יכול לא יעמיד
ם היל בהמתך
הרביע וכ"ו ע"ש
רבעה הוי איסור
צם ההרבעה כגון
הוי איסור דרבנן
שהרי אינו הכרח
ב אח"כ ירביענה
אדם.

קום דאיכא למיחש
סם אפילו לריר
י אשי הא מילתא
להכניס מין ומינו
שיניה בתר מיניה
לחו לאיסורא דלא
יש וכל הפוסקים
צמו דלא כהלכתא
הנמקי כתב שם
תורה אסור ע"ש
מיסין הך דאינן בני
מאברה השי"ם דאינן
גין לה כידוע אבל
בזאת יותר דאפילו
הפוסקים ק"ל דהא
עם מינו ג"כ אבל
איסור להכניס ואולי
הקורם סבואר דמותר
כדי שיכניעכ וזהו א"כ
כ"ג ש"ט מה"ס דנכ"ג
וה"ק).

ים דין ב' ראסור
להרביעה לו וכ"כ
לו פ"ב) וכתבו הטעם
רי איסורין כראיתא
רבינו הרמ"א שכתב
כונים אפילו באיסור
עושה להנאת עצמו
איסור משום אסירה
ר לישראל לומר לו

שאינו חיה ובשם לא חש להאריך ולכן באמת הביפלי
אין להרביע על בהמה וכאן הוא בשור הבר וודאי
ועוד דהעיקר לדיוגא גם בשם דא"צ כיסוי ע"ש
(ומתוך קוב"ה כ"ג כ"ה).

אבל האוו עם אוו הבר כלאים זה בזה משום
האוו כיציו מכפנים ואינו הבר כיציו מבחון
שהוכרות שלו חלוי מבחון (כ"ה) ובהכרח בשינוי
כזה שהוא עיקר החיית הבעל חי בע"כ ששני מינים
הם אבל ארוך וזה קצר אין זה שינוי והיה בין אחד
דק זה ארוך ולכן בתרנגולות שלנו שנתהוו בהם זה שנים
(כ"ה) ולכן נקראים גאלאנסקיא או פרייסיסיא
גדולים משלנו ונקראים גאלאנסקיא או פרייסיסיא
הינעיר מי"ט מין אחד הם והכוו ספק היה ספק
בהמה והוא כלאים עם שניהם וכן הביפלי לפ"ן
דמצריך כיסוי כספק בס"י כ"ח הוי כלאים עם שניהם
ואין מרביעין אותם אלא כמינס וכ"ו עם כופלי זה
כלאים דיותר נוטה הדעת שהוא בהמה ככ"ש שם
ועל כל אלו אין לוקין מפני שהן ספק.

י כתב הטור הבאים מן הכלאים אין מותרים זה
עם זה אא"כ אמותיהן שוות כגון פרד שאמו חמורה
או סוסיא עם פרדה שאמה חמורה או סוסיא אבל
פרדה שאמה חמורה אסורה עם פרד שאמו כוסיא
או איסבא ואין לוקין עליו וכן פרד שאמו חמורה
אסור להרכיבו על חמורה או פרד שאמו סוסיא אסור
להרכיבו על סוסיא אע"פ שהוא מין אמו דשסא
חוששין לזרע האב אבל אין לוקין עליו עכ"ל.

יא ביאור הדברים דיש מי שסובר דאין חוששין
לזרע האב כלל רק לזרע האם ולפ"ו כל שהאמהות
שוות אע"פ שהאבות חלוקין מותר להרביעין וכן פרד
שאמו חמורה מותר להרכיבו על חמורה ושאמו סוסיא
מותר על סוסיא ולהיפך כל שהאמהות חלוקות אף
שהאבות שוין הוי כלאים ולוקה ופי' שחושש לזרע
האב הוי דין אחר לנכרי והיינו לא סיבעיא כשהאבות
שוים בשניהם והאמהות שוות דמותרין בהרכבה אלא
אפילו שלוח אביו סיס ואמו חמורה ול"ו אביה חמורה
ואמה כוסיא ג"כ מרכיבין כיון שכשניהם יש צד
חמור וצד סוס אבל הטור ס"ל דהוה ספק אם חוששין
לזרע האב אם לאו ולפ"ו אין היתר להרכיבן אא"כ
שיין באמותיהן ובאמותיהן והו' שאמר כגון פרד
שאמו חמורה עם פרדה שאמה חמורה כלומר דמפילא
דבשניהם האבות סוסיס רכל פרד ופרדה הם סוסים
וחמור וכיון שאמם חמור מפילא שאביהם סוס ומלקות
ליכא עד שהאבות ואמהות שנינים זה מזה לנכרי
ולכן פרד שאמו חמורה אסור להרכיבו על חמורה
משום דשסא חוששין לזרע האב והרי הם כלאים ואין
לוקין כמובן.

יב ודברי הרמב"ם בפ"ט דין ו' תמיהים שכתב
הילודים מן הכלאים אם היו אמותיהן מין אחד